

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Kamusal alanda anadil kullanımının engellenmesinin neden olduğu sorunların tespiti ve çözüm yollarının geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98 inci, İktüzüğün 104 üncü ve 105 inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ
Siirt Milletvekili

GEREKÇE

Dil; bireysel ve kültürel kimliğin oluşumunun ana unsurudur. Yani bireyler için olduğu kadar sosyolojik ilişki bakımından da bireyin kendini tanımlaması noktasında temel bir referans teşkil etmektedir. Buradan hareketle, ulusal dilde zorunlu eğitim, kamu makamları önünde ulusal dilin kullanılma gerekliliği ve zorunlu askerlik gibi uygulamaların bir ülkede dilsel bütünlüğü yaratmak amacına yönelik olarak şart koşulmasına karşın, anadil kullanımının topyekûn engellenmesi toplumsal kırılmalara ve hatta telafisi imkansız zararlara yol açmaktadır. Örneğin sosyolojik açıdan kullanılmayan dilin zamanla unutulup ölü dillere dönüşmesi şeklinde tezahür edebilecek nitelikteki zararlar bu bakış açısının ürünüdür. Nitekim Manyas'ta yaşayan Tevfik Esen'in 1992 yılında ölümü ile Ubıhça ölü diller arasında yer almıştır. Kültürel mirasın acı kaybının başka diller açısından da gerçekleşeceği endişesini taşımak durumunda ve dil haklarına sahip çıkmak zorundayız.

Kuşkusuz anadil kullanımının engellenmesinin, kültürel haklara verdiği zarar kadar yaratacağı başka zararlar da söz konusudur. Kamusal alanda anadil yasağından kaynaklı olarak hastanelerde kendini ifade edemeyen vatandaşlara uygun tedavilerin uygulanmadığı,

mahkemelerde anadilde savunma imkanının kısıtlılığından ötürü kendini savunamayan bireyin uğradığı zararı geniş kapsamlı değerlendirmek durumundayız. Uğranılan zararların çeşitli boyutları mevcuttur. Örneğin uçaklarda farklı dillerde anons yapılmaması çoğu kez kritik ve hayati neticeleri doğurabilmektedir. Bu örnekleri çeşitlendirmek mümkün elbette. Zira bireyin dilini kullanımına dair hakları dil hakları kapsamında olup bu haklar, ayırım yasağı, ifade hürriyeti ve özel yaşama saygı gibi genel insan hakları standartlarından doğmuştur.

Dili kullanım özgürlüğü, ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgilidir. Uluslararası sözleşmelerde dil haklarıyla ilgili azınlık dillerinin eğitim, yargı, kamu yönetimi, medya ve ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta kullanımıyla ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, özel işler ve ticari ilişkilerde, idari makamlar önünde ve kamu hizmetlerinde, medyada, yargı makamları önünde ve eğitim alanında azınlık dilinin kullanımı ile azınlık dillerinde ad ve soyada sahip olmak gibi dil haklarından bahsedilmektedir. Bu husus uluslararası hukuk tarafından benimsenmiştir ve azınlıkların dilsel haklarından çok kanun önünde eşitlik ve ayrımcılığa tabi tutulmama ve adil yargılanma koşullarının sağlanmasıyla ilgilidir. Azınlıklar, kendi anadillerini kamu otoriteleriyle olan ilişkilerinde kullanma haklarını, geleneksel olarak var oldukları bölgelerde, önemli sayıda oldukları zaman ve yeterince talep olduğu takdirde elde etmektedirler.

2002-2004 yılları arasında Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, AB'nin çok kültürlülük felsefesi çerçevesinde uyguladığı politikalara uyum sağlayabilmek, AB üyeliğinin siyasi kriterleri olan Kopenhag Kriterlerinin gereğini yerine getirmek amacıyla "3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" gözden geçirilerek, kanuna yapılan eklemeyeyle, Türkçe dışındaki farklı dil ve lehçelerde yayın yapılması mümkün hale gelmiştir. 2004 yılında yapılan yeni düzenlemeyle TRT'ye verilen tekel kaldırılmış, yayın yapabilme hakkı ulusal radyo ve kanallara da tanınmıştır. Bahse konu düzenlemeler, Türkiye'deki yasaklayıcı dil politikasının terkedilmesinde önemli dönemeçlerdendir.

Bu dönemeçler sayesinde vatandaşların birbirlerinin dilini ve dolayısıyla kültürünü tanımaları olanaklı olmaktadır. Örneğin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kürtçe yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Hakeza Arapça, Süryanice, Ermenice'nin yanı sıra ülkenin İç Anadolu, Kuzey ve Batı illerinde Çerkesce, Lazca, Pomakça gibi çeşitli diller ağırlıktadır. Buradan hareketle halkın talep ve eğilimleri doğrultusunda kamusal alanda anadil kullanımına dair engellerin kaldırılması ve anadilde hizmetlerin verilmesi toplumsal bütünleşme için olduğu kadar bireyin yaşamsal faaliyetlerini yerine getirmesi noktasında da büyük öneme sahiptir. Ezcümle

anadil kullanımının engellenmesinin neden olduğu sorun alanlarının tespiti ve kamusal alanda anadil kullanımının sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi zaruridir.

1	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	
2	KEMAL PEKÖZ	ADANA	
3	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
4	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
5	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
6	GARO PAYLAN	DİYARBAKIR	
7	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
8	SAİT DEDE	HAKKARİ	
9	HABİP EKSİK	IĞDIR	
10	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	
11	EROL KATIRCIOĞLU	İSTANBUL	
12	ALİ KENANOĞLU	İSTANBUL	
13	OYA ERSOY	İSTANBUL	
14	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	
15	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	
16	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
18	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
19	NİMETULLAH ERDOĞMUŞ	ŞANLIURFA	
20	TAYİP TEMEL	VAN	